

FINANSUTSKOTTETS betänkande № 11/1954.

№ 11/1954.

med anledning av Ålands landskapsstyrelsens framställning till Ålands landsting angående utverkande av extraordinarie anslag för elanläggningar på Åland (18/1954).

Med anledning av ovannämnda framställning får utskottet vördsamt anföra följande:

Utskottet har tagit del av de i framställningen förtecknade bilagorna och konfererat med vägingenjören Bo Wilenius beträffande särskilda detaljer i framställningen. I allmänhet kan sägas, att den nu föreliggande framställningen omfattar fyra huvudpunkter, ångkraftverket, matarledningarna på fasta Åland, skärgårdens elektrifiering genom kabel och Kökars elektrifiering. I det följande komma dessa punkter att upptagas till behandling i nu nämnd ordning.

Ångkraftverket.

I sitt betänkande № 20/1953 framhöll utskottet bl.a. följande:

"Den rådande situationen på Åland vad el-kraften beträffar är synnerligen betänklig. Visserligen åtnjuter just nu en stor del av landskapets befolkning de fördelar, som elektrisk belysning innebär, men utsikterna att detta förhållande skall bli bestående är allt annat än lovande. Redan nu är energimängden inte tillräcklig för leverans av kraftström till landsbygden i full utsträckning. Med den snabba utveckling, som är rådande på detta område, och den snabba ökning av konsumtionen, som visat sig vara regel överallt där elektrisk energi finnes att tillgå, kommer inom en alldeles snar framtid den nuvarande kraftkällan inte att förslå för det distributionsnät, som redan finnes, utan en inskränkning av distributionen måste tillgripas. Då kraftkällan i detta fall äges av Mariehamns stad, är det givet, att landsbygden kommer att bli lidande på detta, i första hand kanske blott genom regleringsåtgärder, men i sista hand - om kraftkällan inte utbygges - genom upphörande av all strömleverans."

Detta äger givetvis fortfarande sin riktighet. Här kan endast tilläggas, att den tidpunkt, då landsbygden eventuellt kan bli utan ström, sedan senast ryckt ändå närmare.

De olika alternativen för tryggande av leveransen av elkraft till landsbygden i landskapet torde vid detta laget vara ingående undersökta. Ursprungligen var tanken den, att det lämpligaste och enklaste vore, att ström skulle inköpas från fastlandet och överföras med en lämpligt dimensionerad kabel till landskapet. Mycket talade likväl emot en sådan lösning. Kabeln har sin begränsade kapacitet, varför efter en viss inte alltför lång tid ytterligare en kabel måste läggas ut eller den gamla

utbytas mot en kabel med större överföringskapacitet. Härtill kommer att strömpriset inte på detta sätt skulle bli anmärkningsvärt lägre, som på många håll förmodats. Ytterligare bör man taga i betraktande, att vattenkraften i riket inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att vara otillräcklig - redan i våra dagar produceras en väsentlig del av den på fastlandet konsumerade elkraften av ångaggregat. Efter 10 å 15 år beräknas vattenkraften i riket vara fullt utnyttjad, åtminstone så långt det ekonomiskt kan realiseras, och därefter måste man se sig om efter andra energikällor.

Under sådana omständigheter måste man undersöka andra möjligheter ehuru kabelalternativet såtillvida hade varit lockande, att en samtidig lösning av skärgårdens elektrifieringsfråga då hade varit lätt och orsakat proportionsvis ringa merkostnad. Då det gäller i landskapet producerad elkraft räknar man med två alternativ: dieselvek eller ångkraftverk. Här om har Ekono, Föreningen för kraft- och bränsleekonomi, givit en utredning, som utmynnar i att ångkraftverket ställer sig förmånligare, såväl tekniskt som ekonomiskt. Det har vidare visat sig, att ett 5000 kW ångkraftverk i längden blir billigare än ett mindre, som måste kompletteras efter c:a 10 år.

För det nya elverkets driftskostnader skulle det vara förmånligast att detsamma byggdes ihop med det nuvarande elverket i Mariehamn. Nödigt utrymme på platsen finnes men terrängen är sådan, att sprängningsarbeten av viss omfattning måste utföras, såsom framgår av den detaljerade kostnads kalkylen. Skulle det vid en definitiv kostnads kalkyl visa sig förmånligare att placera ångkraftverket på en annan plats, kan de medel, som beräknats för de speciella kostnaderna i detta fall, användas för erforderlig jordinlösen och därmed förenade kostnader på den andra platsen. Samarbete med Mariehamns elverk bör givetvis etableras, men de närmare villkoren härför kan knappast diskuteras med staden innan företagets finansiering åtminstone i stort sett är klar.

Stamlinjesystemet på fasta Åland.

Elektrifieringen av fasta Åland har inte skett efter en enhetlig plan, utan har växt ut småningom genom nybildade lokala sammanslutningar, som enbart intresserat sig för tillgodoseendet av det lokala behovet. Under sådana omständigheter är det förståeligt, att matningen av elektrisk energi till de perifera delarna av fasta Åland. försvårats genom den ökade konsumtionen och ökade anslutningen. De högspänningslinjer, som från början byggdes från Mariehamn till landsbygden, dimensionerades inte för en överföring av våra dagars mått. Med tiden har konsumenterna också blivit till

-3-

den grad beroende av elkraften, att ett strömavbrott numera på många håll kan vålla allvarsamma svårigheter. För att säkerställa strömleveransen till landsbygden, har man därför gått in för att bygga en ringlinje i den centrala delen av fasta Åland. Härifrån skulle sedan distributionsnätet för de olika kommunerna utgå.

Landskapsstyrelsen har i samråd med Mariehamns elverk uppgjort kostnadsberäkningar för förverkligandet av en sådan ringlinje med beaktande att den delvis redan är byggd. Kostnaderna härför skulle stiga till 12,3 Mmk. Ytterligare borde en matarlinje till Haraldsby byggas om till en kostnad om 1,0 Mmk. Härifrån erhålla Sund, Vårdö och Östra Saltvik elkraft.

Såsom i det följande närmare omtalas, bör Föglö, Sottunga och Lumparland få sin elkraft från fasta Åland. Härför erfordras en matarlinje till Skag i Lumparland. Linjen Mariehamn - Skag beräknas i om- och tillbyggnad kosta 6,8 Mmk.

Till ovannämnda kostnader för åstadkommande av ett stamlinjesystem kommer ännu kostnader för särskilda kopplingsstationer, sammanlagt 3,7 Mmk, varför hela denna del av projektet kommer att stiga till 23,8 Mmk.

Skärgårdens elektrifiering.

Det har visat sig, att kabelöverföring till de flesta skärgårdskommuner går att genomföra ekonomiskt fördelaktigare än anläggande av lokala dieserverk i de olika kommunerna. I synnerhet i fråga om driftskostnaderna ställer sig kabelöverföring förmånligare. Då kWh-priset i synnerhet i början skulle vara synnerligen oförmånligt för konsumenterna och inte kan nedbringas till skälig nivå förrän anslutningen blir omfattande, anser utskottet landskapsstyrelsens förslag om kabelöverföring till samtliga kommuner utom Kökar vara det riktiga. Senaste höst planerades kabelsystemet från fastlandet ända till Seglinge i Kumlinge medan åter Sottunga skulle bli sista kommun med anslutning till fasta Åland. Emellertid har det framgått, att en kabel mellan Sottunga och Seglinge kunde vara av stort värde vid eventuella kabelbrott då matning härvid kunde ske från två håll. Landskapsstyrelsens nya förslag har därför upptagit också medel för en sådan kabel.

Matarlinjen på fasta Åland har av landskapsstyrelsen upptagits under stamlinjerna, vilket kan anses vara riktigt med hänsyn till att också Östra delen av Jomala kommun och Lemland erhåller sin elkraft från denna linje. På grund härav har den omnämnts ovan i samband med stamlinjesystemet på fasta Åland. Matarlinjen från Järvenperä till Brändö har samma karaktär, och även här kan man tänka sig att linjebygget kommer att

kunna utnyttjas i viss mån av mellanliggande kommun, nämligen Gustafs. På grund härav är det svårt att exakt beräkna kostnaden per tariffenhet, men måste man i varje händelse komma till, att den skulle uppgå till något under 25.000 mark. På grund härav skulle statsmedel kunna påräknas för elektrifieringen av skärgården enligt normala i riket tillämpade principer.

Elektrifieringen av Kökar.

På grund av de långa avstånden till närmaste kommuner måste Kökar lämnas på sidan om kabelöverföringen av elkraft till skärgården. Enda alternativet för denna kommun blir ett litet dieselvek. Anläggningskostnaderna skulle härvid stiga till 17.500 mark per tariffenhet, vilket måste anses vara ett ganska lågt belopp. Den koncentrerade bebyggelsen och den omständigheten, att sjökabel inte behöver användas för överföringen inom kommunen är huvudorsakerna till att anläggningskostnaderna i detta fall bli lägre än i övriga skärgårdstrakter. Trots det kommer elektrifieringen att bli mer betungande för befolkningen i Kökar än annorstädes, då invånarna i kommunen genom dåliga utkomstmöjligheter sannolikt kommer att ha svårt att uppbringa sin andel i nödigt anläggningskapital. Man bör beakta, att de utöver sin andel i kostnaderna för distributionsnätet så långt som till väggen också bör uppbringa kapital för sina inomhusinstallationer. På grund härav anser utskottet landskapsstyrelsens förslag om understöd också för kraftverksbyggnaden i detta fall vara motiverat.

- - - - -

Det är här fråga om sådana utgifter, som normalt erlagts ur landskapets ordinarie anslag för elektrifiering av landsbygden i landskapet. Utskottet har likväl ansett, att detta är den rätta vägen i detta fall, då det är fråga om utgifter av den föreslagna storleksordningen, ehuru anslag för detta ändamål begäres endast med beaktande av normala regler för elektrifiering. Å andra sidan kan man anse, att den stora engångsutgiften i detta fall motiveras av att landskapets särställning och geografiska egenhet gör en samtidig utbyggnad nödvändig o h ändamålsenlig. Det framgår också av landskapsstyrelsens framställning, att landskapet inte genom denna framställning försöker tillskansa sig större förmån än vad fallet är i riket - landskapets konsumenter skall deltaga i elektrifieringen med samma procentuella andel som konsument har i dyraste fall i riket och strömpriset kommer inte heller att ställa sig förmånligare här än i riket.

Slutligen kan en formell omständighet förtjäna omnämnande. Utskottet anser, att det för behandlingen av ärenden rörande extraordinarie anslag vore till fördel att landskapsstyrelsen uppgjorde ett färdigt förslag till skrivelse till Ålandsdelegationen och bifogade förslaget till sin

framställning. På detta sätt skulle här komma till tillämpning samma för-
farande som då landskapsstyrelsen förelägger ett budget- eller lagförslag
Landstingets behandling.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet vördsamt föreslå,
att Landstinget måtte ingå till Ålands-
delegationen med en sålydande anhållan:

"Till Ålandsdelegationen

från Ålands landsting.

Ålands landskapsstyrelse har till Ålands landstings vintersession det-
ta år inkommit med en framställning, som här bifogas i avskrift, vari
framhållles, att landstinget borde anhålla om extraordinarie anslag för
möjliggörande av landskapets fortsatta elektrifiering. Sedan ärendet
underkastats behandling i landstingets finansutskott, har landstinget
funnit, att det nuvarande kraftverket i Mariehamn, som äges av Mariehamns
stad, inom en snar framtid inte kommer att kunna leverera den elektriska
energi, som skulle behövas på den åländska landsbygden, varför det nuva-
rande distributionsnätet på landsbygden kommer att bli värdelöst om inte
en ökning av produktionen av elektrisk energi kan åstadkommas. Med hän-
syn till de stora investeringsutgifterna härför är emellertid inte Marie-
hamns stad, som också med det nuvarande elektricitetsverket har sin för-
sörjning tryggad för en lång tid framåt, hågad att fortsätta med elektri-
citetetsverkets utbyggnad. Under sådana omständigheter borde ett nytt kraft
aggregat med tillräcklig kapacitet anskaffas för landsbygdens behov. Det
har vid beräkningen av kostnaderna för ett nytt ångkraftverk framgått,
att maskineriet för kraftverket skulle stiga till sammanlagt 145 Mmk.

Den successiva utbyggnaden av eldistributionsnätet på landsbygden i
landskapet har orsakat, att i våra dagar nödig enhetlighet och planmässig
het saknas. Under den senaste tiden har man dock vid planeringen av nyan-
läggningar beaktat helhetens intresse, varigenom väsentliga delar av en
ringmatningslinje kommit till stånd i samband med byggandet av lokala
distributionsnät. På detta matningssystem saknas likväl ännu delar, var-
förutom vissa delar av ringlinjen äro underdimensionerade och måste by-
tas ut. Kostnaderna för åstadkommande av en komplett ringlinje inom fasta
Ålands centrala delar samt en matarlinje till den östra delen och skär-
gården stiga till 23,8 Mmk.

I fråga om skärgårdens elektrifiering har landstinget slutligen stan-
nat för en kabelöverföring dels från fasta Åland och dels från fastlandet
(Järvenperä) varvid Föglö, Sottunga och Lumparlands kommuner beräknas få
sin elkraft från fasta Åland, medan Brändö och Kumlinge kommuner skulle

få sin elkraft från fastlandet. För att möjliggöra matning till samtliga dessa kommuner alternativt från fastlandet eller fasta Åland borde luckan mellan Sottunga och Kumlinge fyllas. Då också det lokala distributionsnätet i många fall fordrar sjökablar, borde jämväl dessa utläggas samtidigt med stamlinjekablarna. Totalkostnaderna för såväl stamlinje som lokalt distributionsnät för ovannämnda kommuner stiger till den del staten enligt vedertagna grunder deltagit i kostnaderna för sådan elektrifiering, till 83,3 Mmk.

Slutligen skulle Kökars elektrifiering förverkligas genom byggande av ett dieserverk jämte distributionsnät, då kabelöverföring ställer sig opropotionerligt dyr. Landstinget anholder om att anslaget härvid måtte beräknas så, att det förutom dieselaggregatets byggnadskostnader samt kostnaderna för vattenkorsningar och bergsstolpar också måtte omfatta byggnaden för dieselaggregatet med hänsyn till befolkningens ekonomiska svårigheter. Den totala kostnaden för Kökar, såvitt den skulle ankomma på landskapet, skulle stiga till 8,2 Mmk.

På grund härav får landstinget härmed vördsamt anhålla om

att Ålandsdelegationen måtte tillerkänna landskapet Åland. extraordinarie anslag för

1) anskaffande och installering av ett 5000 kW ångturbinaggregat, 145.000.000 mark;

2) om- och tillbyggnad av vissa stamlinjesystem på fasta Åland, 23.800.000 mark

3) elektrifiering av Lumparland, Föglö Sottunga, Kumlinge och Brändö kommuner 83.300.000 mark; samt

4) elektrifiering av Kökar 8.200.000 mark; eller till ett sammanlagt belopp om 260.300.000 mark.

Mariehamn, den

Mariehamn den 12 april 1954.

På finansutskottets vägnar:

K. A. Helin
K.A. Helin.

Rolf Sundman
Rolf Sundman.

I ärendets behandling har ordföranden Helin, viceordföranden Bengtz samt ledamöterna Lennart Mattsson, Häggblom, Andersson och suppleanten Pávalls deltagit.